

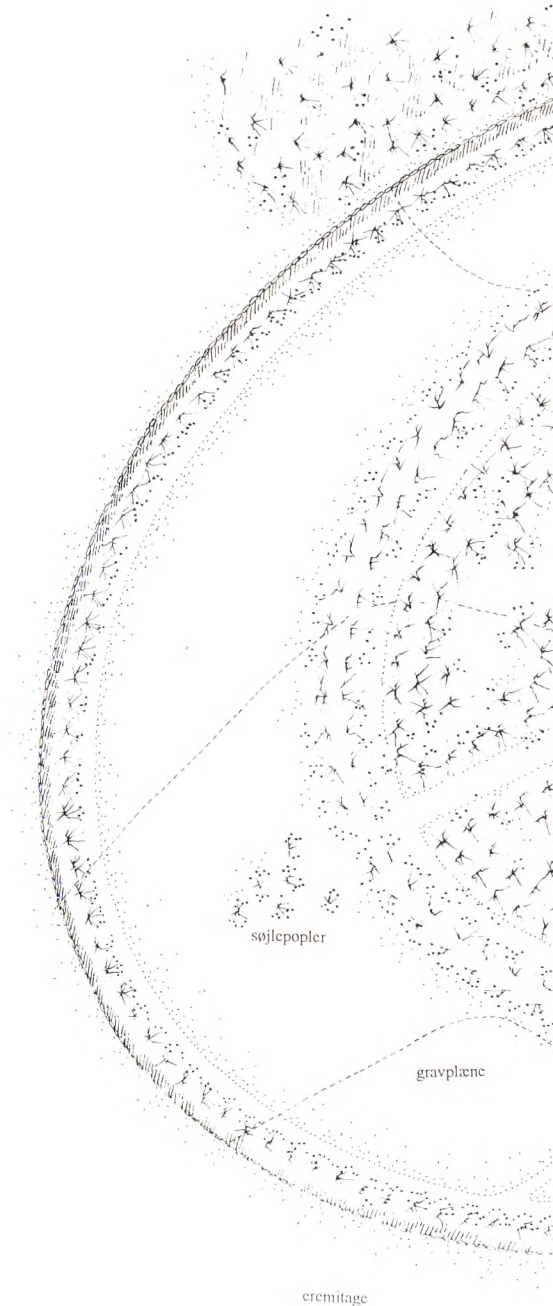
Skovlunde Kirkegård

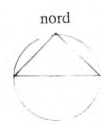
Af Malene Hauxner og Morten Falmer-Nielsen

I begyndelsen af 80'erne besluttede menighedsrådet i Skovlunde Sogn i Københavns nordvestegn at erhverve et areal af den tidligere Skovlunde Flyveplads med henblik på anlæg af deres "egen" kirkegård.

Allerede på det tidspunkt var det åbenbart, at behovet for begravelsesplads i København og omegn var dækket af de bestående kirkegårde, men ønsket om en lokal kirkegård var stærkt og fik folkelig opbakning.

Projekteringen blev overdraget landskabsarkitekt Malene Hauxner, der som vinder af et projekt for hele Harrestrup Ådal havde et nært og lokalt kendskab til det store landskab, hvori kirkegården indgår som en integreret del.

Projektet beskrives bedst med Milene Hauxners egne ord:

“Beliggenhed og relation tillandskabet

Skovlunde Kirkegård ligger på landskabets højeste punkt, orienteret mod Harrestrup Åda fritidsområde, som den er en vigtig del af. Når skoven er vokset til, vil kirkegården komme til at ligge som en ynsning skjæret mod de trafikerede veje, knyttet til Skovlunde landsby med den tidligere vandtårnshøj som koblingspunkt. Herfra vil man mod sydvest kunne opleve en sorslået udsigt over landskabet.

Det har været hensigten at skabe en frodig og stemningsfyldt kirkegård, hvis første formål selvfølgelig er begravelse, men derudover er det tanken, at den skal indgå i det store landskab som et rekreativt område med en særlig karakter.

Afgrænsning

Hele kirkegården er omgivet af et kampestensgærde, der mod indgangssiden er dobbeltsidigt. Indgangspartiet kommer til at bestå af en todelt grafitgrå jernlåge mellem de granitpiller, der tydeligt viser hovedindgangen.

Arealopgørelse

Hele kirkegården incl. arealet omkring vandtårnshøjen er 4,5 ha stort. Til plantebælter, veje, stier, bygninger og servicepladser fragår godt 2 ha. På resten af kirkegården vil der være plads til mellem 5.000 og 10.000 grave afhængig af, om der bruges kister eller urner, som der frit kan vælges mellem.

Landskabsrum

For at tilfredsstille forskellige krav til begravelsesformer og gravtyper - både dem vi kender i dag og dem, der måske vil komme i fremtiden - er kirkegården opdelt i en række landskabsrum.

Helhed og sammenhæng skal dannes af strukturerede bevoksninger, mens detaljerigdommen opleves i forskelligartede landskabsrum, der er placeret, således at man, når man færdes på kirkegården, ser skiftende billeder af lunde, enge og plæner i åbne og lukkede rum - i små og store rum og i havemæssigt og landskabeligt behandlede rum.

Stier

Disse forskellige landskabsrum er adskilt og sammenkædet af stier, der følger kirkegårdens ellipseform, dens akse eller et tværgående slynget forløb.

Plantninger

Men det er plantningerne, der først og fremmest er brugt til at gøre kirkegården opdelelig og let at finde rundt i.

Den ydre afgrænsning dannes af et hegn af popler og

tjørn, der skal beskytte mod blæsten. Til den ellipseformede allé, kirkegårdens hovednerve, den varige plantning, er der valgt lind.

Til de buede plantninger på tværs er der brugt taks med forgrund af paradisæbler og blomstrende buske som syren og kirsebærkornel.

Grupper af søjleformede eg og pyramidepopler markerer vigtige punkter.

Terræn

Terrænet er næsten vandret. Afgravningsjord fra belægningsudgravningerne er benyttet til opbygning af bakkeformationerne i det midterste landskabsrum. Bakkerne er på den ene side blødt afrundet, mens de på den anden side er skarpt afskåret med en mur af marksten.

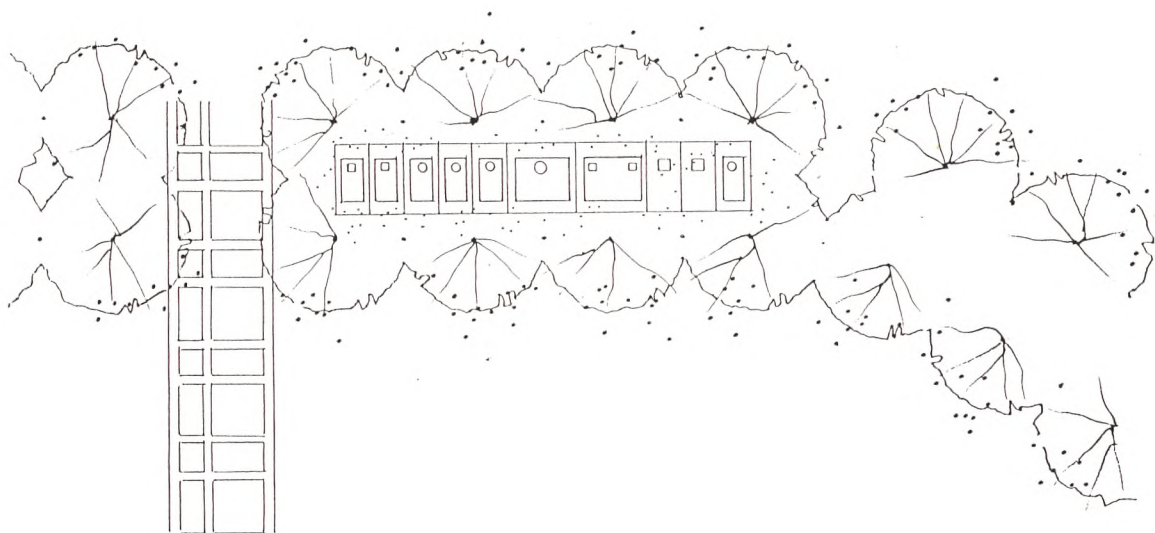
Overflader

Variierende overfladebehandlinger giver landskabsrummene forskelligartet karakter. I de fleste gravrum er gulvet græsklædt, skiftende mellem højt græs med blomster og tætklippede plæner og græsstier. Forbindelsen langs lindealléen og øvrige stier er græsklædt.

Aksiale vej

For at opnå monumentalitet og for at kunne orientere sig i anlægget er der udlagt en 5 m bred central vej befæstet med granitborduresten lagt i mønster og udfyldt med chaussésten.

Lindeallé

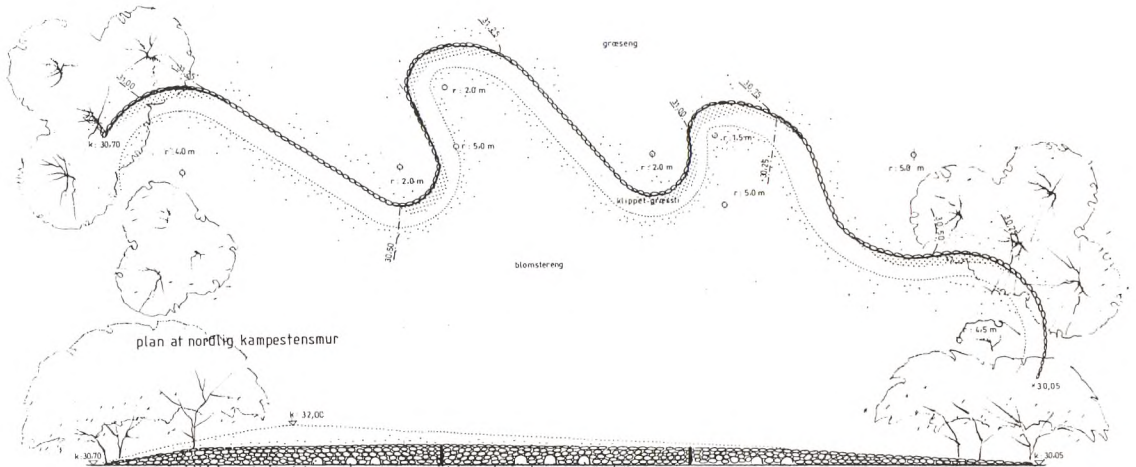
Det første gravrum, man kommer til på sin vej ad den aksiale vej, findes i den ellipseformede lindeallé, hvor træerne er plantet med en afstand på 5 x 3 m. De første 3 - 5 år står træerne i et renholdt muldbed, hvorefter der sås græs, som holdes tætklippet. Efter 6 - 8 år kan hvert andet træ i rækken fjernes, således at afstanden mellem træerne bliver 5 x 6 m. Det enkelte gravsted kan tilplantes med bundplanter eller bevares græsklædt.

Bøgehækrummet

Lige efter lindealléen møder man et gravrum dannet af buede bøgehække. Adgang til de enkelte gravsteder sker ad en chausséstensbefæstet sti på en græsklædt bund. For foden af bøgehækken er der plantet en rabat af vedbend med grupper af pæoner og hvide narcisser. En lav smal lærkehæk inddeler rummet i mindre enheder. Hvor gravrummets buede form resulterer i meget kileformede gravsteder, og hvor rummet gennemskæres af den aksiale vej, er der plantet grupper af paradisæbler.

Gravlund med eksoter

Den buede hæk danner et gravrum, der er tilplantet med søjleeg og en lund af eksotiske, letløvede træer om vingevalnød, trompettræ, skyrækker og uægte akacie på en bund af græs. Græsset klippes langs ankomstvej og bøgehæk, men står ellers højt med indslag af løg og blomstrende urter.

Gravplæne

Gravrummet mellem bøgehækken og takshegnet ligger inden ibrugtagning hen som en græseng, der slås to gange årligt. Når gravrummet tages i brug, bliver plænen klippet tæt. Gravstederne kan markeres med vandretliggende stenplader nedfældet i græsset.

Blomsterengen

Blomsterengen foran de buede stengærder består af langsomtvoksende græsser, løgplanter og vilde blomstrende urter, der afslås to gange årligt. Den afgrænses af tætklippede græsstier. Gravstederne kan markeres med inskription i de store sten i stengærdet eller med utilhuggede marksten.

Gravbakke

Det langstrakte landskabsrum, der ligger mellem skoven og stengærderne, fremstår som en tætklippet græsklædt bakke.

Gravstederne kan markeres med vandretliggende stenblokke eller plader nedfældet i jorden.

Gravskov

Skoven i den indre ellipses vestlige del består af lærk, uægte akacie og rødeg med tilhørende skovbund af græsser, løgplanter og vilde blomstrende urter. Når skoven efter omkring 10 års vækst kan tages i brug til begravelse, udtyndes beplantningen og skovbunden etableres, efterhånden som der bliver brug for gravsteder.

Gravslette

Den vestlige del af kirkegårdens yderste elipse er udlagt som græsslette, der slås 2 gange årligt. Her markeres gravstederne ikke. Eventuelle blomsterbuketter kan lægges på to fælles gravmindepladser under søjlepoppeltræer.

Hækgravrum med ege og buksbom

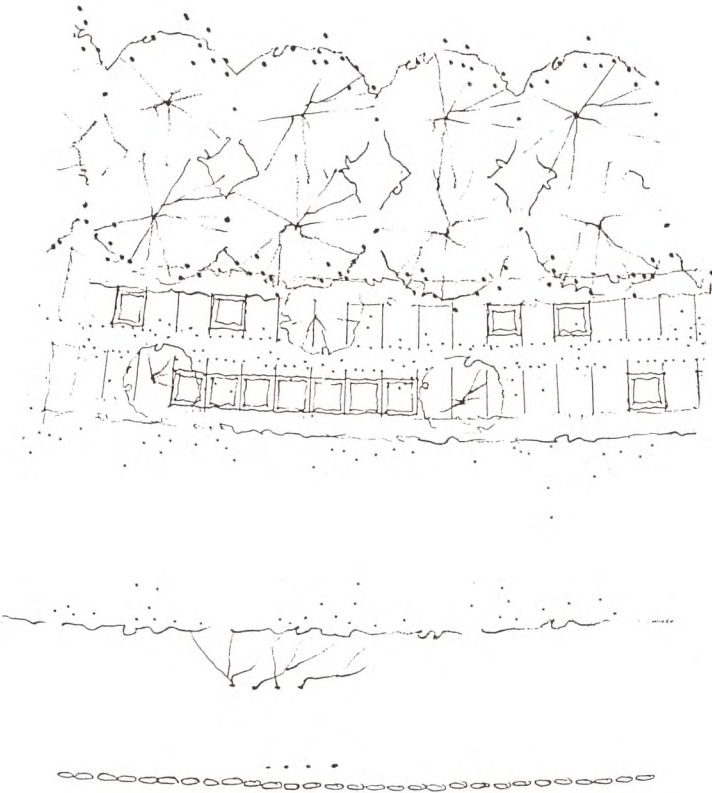
I den østlige del af kirkegårdens yderste ellipse mellem lindealléen og det omgivende hegn kan der indrettes yderligere hækgravrum.

Rummet tænkes omgivet af en bøgehæk, inden for hvilken græsset under de letløvede ege klippes fint.

Hækgravrum med takshække

I den vestlige del kan der også indrettes hækgravrum.

Rummet tænkes omgivet af en bøgehæk, inden for hvilken græsset klippes fint. Ved begravelse plantes en klippet takshæk omkring gravstedet, der kan indrettes efter ønske.

Iværksættelser op til indvielsen i 1994

Såvel adgangsvej som den centrale vej vil blive belyst. Der vil blive indrettet servicepladser med vandhaner og affaldskurve, og der kommer til at stå engelske parkbænke af teaktræ på servicepladserne og den tidligere vandtårnshøj. Bænke, lamper og andet udstyr sættes dog først op umiddelbart inden indvielsen i august 1994.

Mandskabsbygning

Inden da vil der også blive opført en mandskabs- og redskabsbygning. Den skal ligge funktionelt for adgang til publikumsorienterede aktiviteter - toilet og kontor, for tilkørsel og afhentning af affald. Samtidig bør den underordne sig det samlede anlæg og på det symbolske plan have en lav status - den skal forsvinde i det grønne.

Derfor er huset placeret radiært i forhold til parkeringspladsens krumning, således at indgangsporten bevarer sin centrale placering. Ud fra nogle tilsvarende overvejelser er foreslået en arkitektur, der ikke dominerer, men tværtimod med beskeden højde og en enkel udformning underordner sig resten af anlægget, efterhånden som de forskellige plantninger begynder at markere sig.

Bygningen er et længehus af træ med saddeltag og udhæng, hvor de udadvendte publikumsorienterede funktioner er placeret forrest og de mere interne arbejdsfunktioner bagtil, evt. i forbindelse med en lille planteskole." (Citat slut).

Projektet er såvel i sin helhed som i sin detalje stærkt præget af G. N. Brandts tanker om en moderne dansk kirkegård. Tanker som blev nedfældet i 1992'erne, omsat i Mariebjerg Kirkegård, dyrket og videreført i dette nye kirkegårdsanlæg for det 21. og det 22. århundredes mennesker.

Anlægget er på nuværende tidspunkt ganske jomfrueligt, men man kan allerede fornemme de enkelte haverum, hvori detaljerigdommen kan udfolde sig.

Ligeså ses tydeligt virkningen af det særlige element, den klippede plæne og den vilde flora, kontrasten mellem det dyrkede og det udyrkede. Det er forbavsende at se, hvor fint "blomsterengen" allerede har etableret sig med den for lokaliteten naturlige flora, uden at der er gjort særlige foranstaltninger og måske netop derfor.

Det kræver naturligvis lidt fantasi at forestille sig det færdige anlæg. Færdig bliver en kirkegård jo aldrig. Det levende byggemateriale forandrer sig hele tiden, men specielt brugernes ønsker og krav, der ændrer sig fra generation til generation, vil præge dette særlige anlæg.

Et enkelt element er dog færdigt, nemlig de buede stendiger, der afgrænser de kunstige bakkeformationer. De blødt afrundede former leder tanken hen på græsklædte bronzealderhøje, hvori vore forfædre for mange tusinde år nedsatte urner, som det er hensigten at gøre det i dag i Skovlunde.

Det er bemærkelsesværdigt, at der i den foreløbige belægningsplan overalt er regnet med grave i modulet 3 x 1,5 m, altså kistegrave. Dette er helt bevidst, da man har et ønske om, at valget af gravplads ikke skal afhænge af, om den afdøde brændes eller jordfæstes.

Mandskabsbygningen er projekteret af Tegnestuen Domus ApS, som Malene Hauxner siden 1991 har været medindehaver af.

Der er i planen ikke afsat plads til et kirkegårdskapel, idet det er menighedsrådets opfattelse, at bisættelserne bør foregå fra sognets kirke, Skovlunde kirke, der ligger rime- ligt nær kirkegården.

Et fremsynet menighedsråd har haft mod til at beslutte et projekt med visioner om en anderledes kirkegård. Nu forestår den mindst ligeså vigtige detailplanlægning af de enkelte graves udstyr. Denne planlægning er helt nødvendig, for at visionerne ikke skal ende i kaos. Derefter den pædagogiske opgave: at forklare brugerne, at der må udvises forståelse for den fælles helhed.

Det vil være nødvendigt for hvert afsnit at udarbejde et regelsæt, servitutter, der sikrer, at intensionerne fastholdes, uden at disse må føles diktatoriske.

Forvaltningen af kirkegården må have så klare retningslinjer for kirkegårdens fremtidige administration og pleje, at målet ikke forfejles, ellers kan der være en risiko for, at anlægget udvikler sig helt anderledes end tænkt.

Malene Hauxner, København.

Landskabsarkitekt m.d.l., dr. agro.

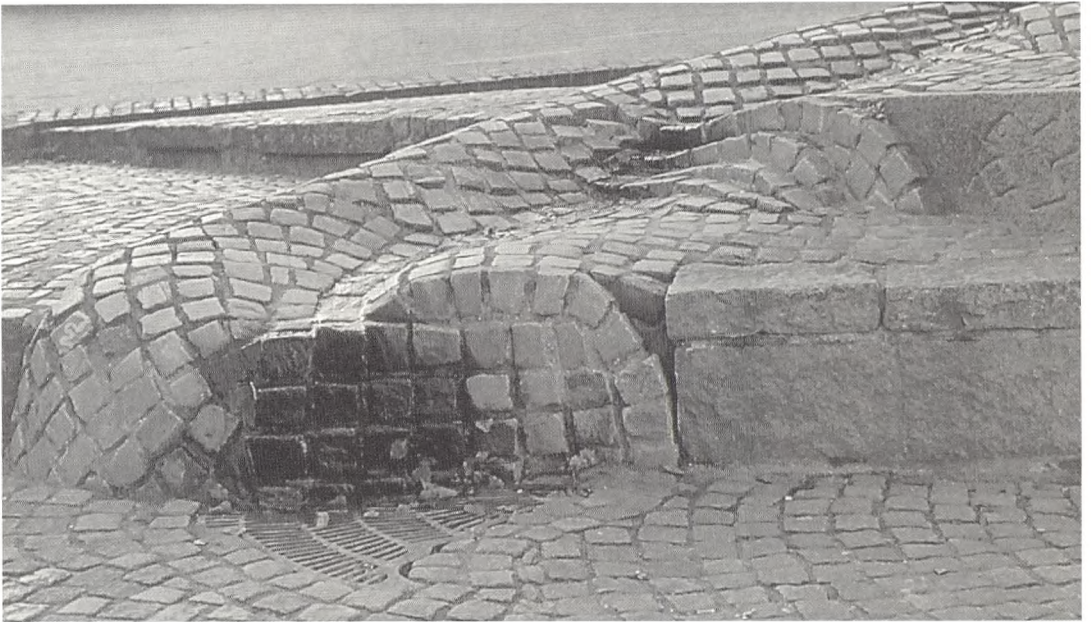
Lektor ved Landbohøjskolen,

Institut for Økonomi, Skov og Landskab.

Morten Falmer-Nielsen, Gentofte.

Landskabsarkitekt, cand. hort.

Kirkegårdsinspektør ved Gentofte Kommunes Kirkegårde.

Variation over temaet belægninger fra kirketorvet i Hobro.
Design: Kasper Heiberg og Erik Heide.
Foto: Gunver Vestergaard.
Se i øvrigt artiklen side 24, hvor emnet er behandlet.